

AFS Suomen lausunto hallituksen esityksestä laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 54/2022 vp)

AFS Suomi kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi. Kiinnitämme lausunnossamme erityisesti huomiota Suomeen opiskelemaan saapuvien toisen asteen vaihto-oppilaiden asemaan ja suomalaisten oppilaitosten kansainvälistymiskehitykseen.

Näkemyksemme tiiviisti:

- **Oppimateriaalien maksuttomuus tulee ulottaa myös Suomeen opiskelutarkoituksessa tuleviin toisen asteen vaihto-oppilaisiin**, sillä koulutuksen maksullisuus vähentää Suomen houkuttelevuutta vaihto-opiskelumaana ja asettaa toisen asteen opiskelijat keskenään eriarvoiseen asemaan. **Yksikään toinen AFS:n noin 60 kohdemaasta ei toimi oppimateriaalien suhteen vastaavalla tavalla opiskelijoita keskenään eriarvoistavasti.**
- Oppilaitosten ja opiskelijoiden kansainvälistymisellä on monia suotuisia vaikutuksia esimerkiksi työllisyyteen, talouskasvuun ja osaamiseen. **On Suomelle eduksi korkeakouluttautumisen ja työperäisen maahanmuuton kohdemaana, että mahdollisimman moni kansainvälinen opiskelija tutustuu maahamme ja kulttuuriimme jo ennen kuin tekee myöhempiä koulutustaan ja työuraansa koskevia valintoja.**

Ehdotamme näin ollen, että sivistysvaliokunta korjaa hallituksen esitystä maksullisten oppimateriaalien osalta niin, että Suomeen opiskelutarkoituksessa tulevat toisen asteen vaihto-oppilaat saavat maksuttomat oppimateriaalit suomalaisten opiskelijoiden tavoin.

Oppimateriaalien maksullisuus eriarvoistaa toisen asteen opiskelijoita

[Opetus- ja kulttuuriministeriön selvityksen](#) mukaan yksi suurimmista syistä olla lähtemättä Suomesta ulkomaille vaihtoon on perheen taloudellinen tilanne, ja näin on vastaavasti myös muiden maiden lasten ja nuorten kohdalla. Rahoitus muodostuu ongelmaksi sellaisille opiskelijoille, joiden perheiden varallisuus ei riitä kattamaan kansainvälisen vaihdon kustannuksia.

Jos hallituksen esitys toteutuu esitetyn mukaisena, se kasvattaa Suomeen tulevien vaihto-oppilaiden kustannuksia ja kaventaa eri taustoista tulevien opiskelijoiden mahdollisuuksia tulla Suomeen vaihtojaksolle. Kustannus on valtion budjetin tasolla pieni, mutta sillä on kokoaan suuremmat vaikutukset. Kasvavat kustannukset vaikuttavat muun muassa seuraavasti:

- Suomen houkuttelevuus vaihtokohteena ja Suomeen tulevien vaihto-oppilaiden määrä laskee
- Toisen asteen oppilaitosten kansainvälistymiskehitys hidastuu ja suomalaisten opiskelijoiden kotikansainvälistyminen vähenee
- Opintojen aikainen kansainvälistyminen on yhä harvemman saavutettavissa

Päätös olisi myös kansainvälisesti verraten poikkeuksellinen: yksikään AFS:n sadasta kohdemaasta ei aseta opiskelijoita keskenään eriarvoiseen asemaan oppimateriaalien kustannusten osalta.

Perusteet oppimateriaalien maksuttomuuden rajaamisesta jäävät epäselviksi

Hallituksen esityksen taloudellisia vaikutuksia käsittelevässä luvussa todetaan, että *muutoin esimerkiksi opetuksen maksuttomuutta ja maksutonta päivittäistä ruokailua koskevia säännöksiä sovelletaan yhtäläisesti kaikkiin opiskelijoihin oppivelvollisuudesta riippumatta (HE54/2022 s.22)*. Mielestämme on hyvä ja tärkeää, että kouluruokailu ja opetus ovat maksuttomia kaikille toisella asteella opiskeleville. **Samalla se herättää kuitenkin kysymyksen, miksi rajausta on tarpeen tehdä oppimateriaalien kohdalla.** Peruste vaikuttaakin enemmän tarpeelta selkeyttää oppivelvollisuuslain sisältöä kuin varsinaiselta epäkohdalta, johon on akuutti tarve puuttua. Koska maksutonta ruokailua tai opetuksen maksuttomuutta toisella asteella ei oppivelvollisuuslaissa käsitellä, ei ole tarvetta muuttaa asiantilaa näiden osalta.

Kuten yllä toteamme, tällä rajauksella on kuitenkin tosiasiallisia vaikutuksia opiskelutarkoituksessa Suomeen tuleviin toisen asteen vaihto-oppilaisiin ja heidän vaihto-oppilasaikansa kustannuksiin. Siksi olisi ollut toivottavaa, että hallituksen esityksessä olisi laajemmin kuvattu maksuttomuuden rajauksen vaikutuksia.

Kansainvälistyminen tukee kasvua ja kilpailukykyä

Suomessa koulutuksen ja oppilaitosten kansainvälistymistä on tavoiteltu moninaisin keinoin pitkään. Myös tuoreessa **valtioneuvoston koulutuspoliittisessa selonteossa tavoitetilaksi on asetettu, että sivistys näkyy kansainvälisyytenä, moninaisuuden ymmärtämisenä, hyvinvointina ja kestävä kehityksen edistämisenä**. Koulutusjärjestelmän avulla maahanmuuttajat ja kansainväliset osaajat löytävät paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä. Koulutus ja tutkimus vetävät Suomeen osaajia kaikkialta maailmasta.

Tämän lisäksi on myös yleisesti tunnistettu, että yhteiskuntamme tarvitsee yhä enemmän kansainvälisiä osaajia työmarkkinoille, jotta taloutemme kasvaa ja kehittyy ja jotta pärjäämme globaalissa kilpailussa. On Suomelle eduksi mahdollisena korkeakouluttautumisen ja työperäisen maahanmuuton kohdemaana, että mahdollisimman moni kansainvälinen opiskelija tutustuu maahamme ja kulttuuriimme jo ennen kuin tekee myöhempiä koulutustaan ja työuraansa koskevia valintoja. Mielestämme nyt annettu hallituksen esitys ei ole linjassa koulutuspoliittisen selonteon tavoitetilan kanssa.

AFS haluaa olla mukana tukemassa selonteon tavoitetta, rakentamassa yhä kansainvälisempää toisen asteen koulutusta sekä vahvistamassa kansainvälistä liikkuvuutta ja solidaarisuutta yli maiden rajojen.

Siksi ehdotammekin, että sivistysvaliokunta korjaa hallituksen esitystä maksullisten oppimateriaalien osalta niin, että Suomeen opiskelutarkoituksessa tulevat toisen asteen vaihto-oppilaat saavat maksuttomat oppimateriaalit suomalaisten opiskelijoiden tavoin.

AFS tiiviisti

AFS:n toiminnan ytimessä on rauhan ja kansainvälisen solidaarisuuden edistäminen. Näitä edistämme monipuolisten vaihto-ohjelmien kautta – joka vuosi kauttamme tulee Suomeen noin 150 vaihto-oppilasta ympäri maailman. Toimimme sen puolesta, että yhteiskunnassamme olisi yhä kasvava määrä globaalisti ajattelevia tulevaisuuden rakentajia.

Mielestämme paras tapa murtaa ennakkoluuloja on henkilökohtainen kontakti vieraaseen kulttuuriin. Vaihto-opiskelu mahdollistaakin tutustumisen vieraaseen kulttuuriin sekä tukee vieraiden kielten oppimista.

Kunnioittavasti,

Mikko Salo
Hallituksen puheenjohtaja
AFS Intercultural Programs Finland ry
mikko.salo@afs.org

Anja Kahri
Toiminnanjohtaja
AFS Intercultural Programs Finland ry
anja.kahri@afs.org